

Dr hab. Antoni Biberstein-Starowieyski prof. ASP
Dziedzina Sztuki Plastyczne
Dyscyplina Sztuki Piękne
Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie
Wydział Malarstwa

Warszawa 16.12.2019

Recenzja przygotowana na zlecenie Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, który w imieniu Centralnej Komisji dz. Stopni i Tytułów, pismem (BCK-VII-L- 10433/19) z dnia 9 października 2019 r. powiadamia mnie o powołaniu na funkcję recenzenta w Komisji Habilitacyjnej w postępowaniu w dziedzinie sztuk plastycznych, dyscyplinie sztuki piękne, do oceny osiągnięć Pani dr Małgorzaty Drozd-Witek.

Do zlecenia została dołączona dokumentacja złożona przez habilitanta:

1. Kopia dyplomu.
2. Życiorys w języku polskim i angielskim.
3. Rozprawa habilitacyjna - autoreferat w języku polskim i angielskim.
4. Zrealizowane osiągnięcia artystyczne - prezentacja.
5. Dokumentacja dorobku artystycznego - nagrody, wyróżnienia, nominacje, wystawy indywidualne i zbiorowe.
6. Informacje o współpracy artystycznej, popularyzatorskiej i organizacyjnej
7. Kwestionariusz osobowy

Dane habilitanta

Pani dr Małgorzata Drozd-Witek w 1997 roku ukończyła Technikum Odzieżowe w Zespole Szkół Gospodarczych w Rzeszowie jako technik technolog odzieży lekkiej. W latach 1997-2000 podjęła studia licencjackie na kierunku pedagogika w zakresie wychowania plastycznego w Instytucie Sztuk Pięknych na Wydziale Pedagogicznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie ukończone rozprawą licencjacką pt. *Elementy pojęcia ekspresji na podstawie twórczości Vincenta van Gogha*. W latach 2000-2002 odbyła studia magisterskie na kierunku edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych w Instytucie Sztuk Pięknych na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Rzeszowskiego i w 2002 otrzymała dyplom z wyróżnieniem zrealizowany w Pracowni Malarstwa oraz Pracowni Grafiki Warsztatowej. Dyplomowi towarzyszyła rozprawa pt. *Postać ludzka w rysunku i malarstwie dzieci i młodzieży*. Tytuł doktora sztuki w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne został nadany uchwałą Rady Wydziału Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie z dnia 10 stycznia 2013 roku na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Wnętrze pracowni jako inspiracja moich obrazów*. Promotorem w przewodzie doktorskim była dr hab. Teresa Żebrowska, prof. UP

Przebieg dotychczasowego zatrudnienia

Od 2003 roku habilitantka zatrudniona zostaje na stanowisku asystenta w Zakładzie Malarstwa Instytutu Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego w Pracowni Malarstwa prof. Ireny Popiołek-Rodzińskiej a następnie w Pracowni Malarstwa Jadwigi Szymd-Sikory. Od 2012 roku pani Małgorzata Drozd-Witek zostaje wykładowcą, a od 2013 roku adiunktem w Zakładzie Malarstwa Wydziału Sztuki Uniwersytetu Rzeszowskiego. Prowadzi zajęcia z malarstwa, rysunku oraz gramatyki rysunku na studiach licencjackich oraz magisterskich dla studentów na kierunku Sztuk Wizualnych oraz na pięcioletnich studiach magisterskich na kierunku Grafika. Poza prowadzeniem zajęć dydaktycznych habilitantka zaangażowana jest pracą na rzecz Wydziału i Uczelni, bierze udział w pracach związanych z rekrutacją, sprawuje opiekę dydaktyczną podczas studenckich plenerów, recenzuje prace magisterskie z dziedziny sztuki.

A.J

Ocena autoreferatu

Autoreferat Pani Małgorzaty Drozd-Witek podzielony jest na kilka części, które kolejno zostały zatytułowane: *Wprowadzenie - rozważania wstępne*, *W cieniu Psalmów*, *Pracownie - Spotkania - Dialogi*, *Źródła*, *Trwałość nietrwałości*, *Interakcje*, *Ku światłu*, *Nowe możliwości*, *Wypowiedzi równoległe* oraz *Podsumowanie*. We wprowadzeniu znajduje się część opisowa cyklu malarskiego wskazanego jako dzieło habilitacyjne zaprezentowanego w rzeszowskiej Galerii r-z/ORz ZPAP na wystawie pt. *Fragmenty. Trwałość nietrwałości*, ale również, jak wskazuje podtytuł tej części, są to rozważania wstępne pozwalające zorientować się w przebiegu, kształtowaniu i ewolucji postawy twórczej habilitantki oraz kontekstu w jakim powstawał omawiany cykl malarski. Początkowa wypowiedź autorki przybliży charakter rozważań prowadzonych w dysertacji jako [...] *subiektywną próbą uzewnętrzniania postrzeganej i odczuwanej rzeczywistości oraz reakcją na nią – tym, czym dla mnie jest sztuka. Jakkolwiek to zabrzmie jest owocem narastającej we mnie w ostatnim czasie nieodpartej chęci i potrzeby wyzwolenia swoich emocji i uczuć w związku z jakimś przeżyciem czy bieżącą lub przeszłą chwilą.*

Wypowiedź w autoreferacie prowadzona jest dwutorowo. Z jednej strony pojawiają się opisy, kształtowania drogi twórczej i warsztatu autorki, jej dotychczasowych doświadczeń stosowania technik malarskich, graficznych i rysunkowych ale też zmian jakich habilitantka dokonuje w wykorzystywaniu tych mediów w ostatnim etapie twórczości. Decyzja podjęcia wyzwania wyjścia poza znane sobie rozwiązania wynikała z potrzeby stworzenia pola do głębszej *synchronizacji* z własnym stanem odczuwania rzeczywistości. Drugą płaszczyzną tekstu jest właśnie sprawozdanie z obszarów własnej świadomości – wspomnień, emocji, *rejestracji prowadzonego dialogu ze światem*. Jednym z ważnych elementów takiego dialogu autorka odnajduje w Biblijnej *Księdze Psalmów*, które stają się dla niej podstawowym punktem odniesienia w procesie percepcji rzeczywistości oraz źródłem inspiracji we własnej twórczości i dlatego duża część obrazów cyklu habilitacyjnego nosi w tytuł *Psalm*. Istotne wydaje się w kontekście tych poetyckich tekstów biblijnych przywołanie uwagi Czesława Miłosza mówiące, że *Psalmy są [...] odbiciem dramatu świata*. W następnym rozdziale Pani Małgorzata Drozd-Witek przechodzi do opisu swojej edukacji artystycznej sięgając do najwcześniejszych jej lat nauki w Technikum Odzieżowym, do studiów w Instytucie Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego na kierunku pedagogicznym, jak również późniejsze doświadczenia związane z powstawaniem pracy magisterskiej i doktoratu. Wtedy to kształtował się język wypowiedzi malarskiej habilitantki wychodzący od interpretacji natury w stronę coraz bardziej subiektywnych i wyabstrahowanych form obrazowania.

Dla autorki ważny staje się motyw wnętrza pracowni, jako miejsca obserwacji przemian jakie tam zachodzą, punktu odniesienia do wędrówek w obszary własnej pamięci, śladów z przeszłości niczym z platońskiej metafory jaskini cieni: *Cienie symbolizują ulotność i iluzoryczność dostrzeganego obrazu, fantazję, znikomość wiedzy ludzkiej, nasze życie, dobra życiowe, ale również nadzieję i opiekę. Cechuje je niepowtarzalność, ale i nietrwałość, a to drugie ma związek z obranym przeze mnie obecnie sposobem ilustrowania.*

W kolejnych rozdziałach przedstawiony zostaje proces twórczy towarzyszący powstawaniu cyklu *Trwałość nietrwałości. Fragmenty*. Poszukiwania sposobu obrazowania dla ulotnych i nietrwałych zjawisk stały się dla Małgorzaty Drozd-Witek przyczyną doświadczeń prowadzonych z łączeniem różnych technik, które wcześniej były przez nią traktowane autonomicznie: różnorodnych technik malarskich, rysunkowych oraz graficznych jak na przykład wkłęsłodruku czy monotypii w myśl słów Tadeusza Kantora, że *metafizyka musi mieć swoją fizykę*.

Zagadnienie światła, podobnie jak i pamięci, stanowi kolejne oblicze stanów nietrwałości i niematerialności. Światło nie jest traktowane w tym przypadku jako zjawisko optyczne ale jako subiektywna wartość w odbiorze rzeczywistości i kształtowaniu kompozycji obrazu. Dla autorki ciemna, przygaszona tonacja jest istotnym nośnikiem emocji, a czerń ma znaczenie symboliczne o wydźwięku nostalgicznym ale również stanu zwątpienia czy pokory.

Małgorzata Drozd-Witek prowadzi narrację swojej dysertacji płynnie przechodząc od konkretnych i szczegółowych opisów swojego cyklu malarskiego oraz drogi twórczej, warsztatowych zmagania z materią, do przedstawianej w sugestywny sposób osobistej refleksji na temat swojego postrzegania i odczuwania rzeczywistości. Można odnieść wrażenie, że refleksja urywa się nieoczekiwanie aby w dalszych częściach tekstu znowu powrócić i na nowo podjąć urwany wątek. Pewien niedosyt pozostawia rozdział poświęcony Psalmom, które zostają określone jako ważne dla autorki źródło inspiracji. Być może, temat ten mógłby zostać bardziej rozwinięty, przybliżone relacje między tak zatytułowanymi częściami cyklu malarskiego, a samą wymową poetyckich tekstów biblijnych i osobistym odczytaniem wybranych fragmentów Księgi Psalmów. O wiele bardziej przekonujące i obrazowe są opisy przestrzeni pracowni, wnętrza, które ogniskuje doświadczenia percepcji światła, pamięci, wewnętrznego życia. Nawiązując do tytułu cyklu habilitacyjnego, wewnątrz pracowni będąc miejscem trwałym stało się obszarem przechowującym zjawiska nietrwałe, fragmenty ułamki wrażeń, wspomnień, cieni.

Autoreferat napisany czytelnym językiem daje zwięzłą wykładnię najważniejszych wątków podejmowanych we własnej twórczości i pomimo moich uwag, stanowi zasadne, wręcz konieczne wprowadzenie do opisu dzieła - osiągnięcia artystycznego.

Ocena dzieła artystycznego

Do oceny w postępowaniu habilitacyjnym Pani dr Małgorzata Drozd-Witek wskazała realizację nazwaną „Trwałość nietrwałości. Fragmenty” zaprezentowaną w Galerii r-z w Rzeszowie. Składają się na nią dwadzieścia dwa obrazy wykonane techniką mieszaną na płótnie o zróżnicowanych formatach od 50x50 centymetrów do 100x100 centymetrów.

Cykl budują następujące obrazy: *Psalm* (2015 r.; jeden z pierwszych *elementów*), *Psalm 2016*, *Psalm 39*, *Psalm 34*, *Psalm 37* (kwadryptyk), *Psalm 67*, *Psalm 55*, *Psalm 139*, *Notatka, Pamięci 2*, *Antaba 4*, *Psalm* (2017/2018), *Pamięci 1*, *Skrawki 4*, *Fragment 16* (dyptyk), *Skrawek 3*, *Psalm 31*, *Pamiętam 2*, *Zmultiplikowany 3* (dyptyk), *Pamiętam... 1*, *Skrawek 1*, *Skrawek 2*. Powstawały one na przestrzeni lat 2015-2019. Habilitantka do wykonania obrazów stanowiących cykl posłużyła się zróżnicowanymi technikami malarskimi, graficznymi oraz rysunkowymi, korzystając z całej palety materiałów: farb olejnych, akrylowych, kredek akwarelowych i woskowych, pastelów, korzystając także z kalki, różnorakich papierów, także ściernych, tkanin, nici i taśmy samoprzylepnej, tworząc mieszanki klejów oraz zapraw. W ekspozycji galeryjnej prace zaprezentowane zostały w układach zamkniętych w dwóch równomiernych rzędach tworzących bloki mniejszych obrazów oraz w przypadku większych kwadratów w rzędach pojedynczych lub samodzielnie wiszące na oddzielnych ścianach. Prace z tego cyklu, jak pisze ich autorka, mogą w różnych wariantach stanowić moduły większej, jednolitej tafli lub być rozczłonkowane w zależności od charakteru wnętrza, w którym są pokazywane.

Możliwość łączenia tych prac w bloki wynika najprawdopodobniej z charakteru samego malarstwa Małgorzaty Drozd-Witek. Omawiany cykl charakteryzują ciemne tonacje, na pograniczu monochromatyczności, z dominacją czerni i szarości. Na podstawie otrzymanej przeze mnie fotograficznej dokumentacji można wnioskować, że skala szarości jest dość bogata, rozpięta od chłodnych wchodzących w błękit po ciepłe, bliskie brązom i ugirom, od bardzo ciemnych tonów do bieli. Również czernie, podstawowy składnik tych obrazów, nabierają przy kolejnych odsłonach cyklu innego nasycenia temperaturowego, zyskują własny charakter wynikający ze współzależności zestawień.

W *pracach Psalm 67, Psalm 39* albo *Psalm z 2016* roku uwidacznia się struktura chłodnych szarości i czerni. Czern zamyka albo przecina płaskie, rysunkowe sylwetki w tonacji grafitu, a całość wypełnia przetarta, nieregularna struktura zakłóceń i skaz na powierzchni materii. Ograniczenie palety wydaje się być uzasadnione. Zawężenie do zasadniczo niewielkiej rozpiętości tonalnej buduje z tych środków wewnętrzną narrację form, napięcie dialogu między powidokami sylwetek twarzy. Odmienny charakter, bardziej kolażowy, mniej organiczny, wynikający z łączenia fragmentów o zróżnicowanych materiałach mają prace, między innymi: *Skrawki 4, Psalm z 2017/18* roku, *Notatka, Pamiętam... 1*. Charakterystyczną formą pojawiającą się w większości prac, częstokroć powtarzaną i multiplikowaną, jest sylwetka twarzy lub większego fragmentu postaci, w różnych układach wertykalnych, diagonalnych albo horyzontalnych. Pojawiają się niekiedy również kształty sugerujące przedmioty, wizerunki krzesła, wnętrza, czy budynków. Formy te, jak już wspomniano, mają charakter powidoków, zatarte wyłaniają się z rozedrganej struktury powierzchni obrazu. Pewne skojarzenia nasuwają się z twórczością Józefa Szajny, jego *sylwetkami i cieniami*, które przywołując obszary pamięci przepracowują echa wojny, zagładę, zniszczenie i przemijanie. Wizerunki Małgorzaty Drozd-Witek są reminiscencjami odmiennych doświadczeń osobistych ale również odwołują się one do przeszłości, odbić i cieni jakie na autorce zostawiły minione zdarzenia, rzeczy i ludzie. Nietrwałość przyobleka materialny ślad przez gromadzenie i komponowanie skrawków pamięci, nawarstwiając i różnicując, kondensując na płaszczyźnie obrazu, aż do uzyskania ciemnej tonacji oraz gęstej materii. W przypadku niektórych prac, jak na przykład obraz *Pamięci 1*, konkret całkowicie się zaciera i można byłoby nazwać je abstrakcyjnymi ale kontekst z jakiego wynikają sytuuje je bardziej na pograniczu – nadal odwołują się, choć w odległy sposób, do przedstawień, skojarzeń ze światem przedmiotowym chociażby po przez introwertyczną nastrojowość tych płócien.

W obszarze zainteresowań habilitantki, o czym wspomniane jest w rozprawie, bliskie są postawy Haliny Chrostowskiej, która zacierała stopniowo granicę między grafiką i malarstwem czy Henryka Musiałowicza z jego archetypicznymi wizerunkami o gęstej fakturowej materii. Prace Małgorzaty Drozd-Witek powstawały w wyniku doświadczeń łączenia różnych technik, eksperymentów z materiałami na zasadzie jakiej zbudowany jest kolaż ale w efekcie końcowym poszczególne elementy stapiają się w organiczną tkankę. Pokrewne warsztatowemu procesowi są także źródła z jakich wynika dany obraz, czyli obserwacja rzeczywistości, zestawianie wycinków najbliższego otoczenia: *dobrze znanego firmowego nadruku na materiale zasłony, plamy na chodnikowej płytce, czy blotnistej kałuży na drodze*.

Proces twórczy pracy nad cyklem przebiegał na wielu poziomach kumulując na przestrzeni płótna różne doświadczenia konstytuujące autonomiczny język form i materii. Język, który buduje narrację, prowadzony jest tak, jakby ich autorka pozostawiała tropy naprowadzające na odczytanie znaczeń aby przy kolejnych krokach zatrzeć je i zgubić.

A.J.

Można powiedzieć, że omawiane prace, sposób ich powstawania jak i efekt końcowy przybliżają w sposób subiektywny charakter obszarów pamięci składających się z konstelacji miejsc, nakładających się wizerunków rzeczy i ludzi, mimowolnych skojarzeń po przez utożsamienie z samym procesem nawarstwiania i niwelowania, zestawiania i zacierania.

Podejmując analizę twórczości Pani Małgorzaty Drozd-Witek na podstawie przedstawionego osiągnięcia artystycznego mogę stwierdzić, że habilitantka prezentuje dojrzałą, świadomą postawę będącą konsekwencją rozstrzygnięć pomiędzy poszukującym charakterem warsztatu, a wyrazem języka malarskiego. Ten obszar od dawna interesuje Panią Małgorzatę Drozd-Witek, a cykl prac powstały w ramach habilitacji jest kontynuacją tych zagadnień.

Jej twórczość głęboko zakorzeniona jest w osobistym przeżywaniu świata ale również w tradycji, tradycji rozumianej jako dialog środków czysto malarskich z literaturą. Odniesienia do tekstów poetyckich powstają jednak bez ilustracyjnej dosłowności, tylko za pośrednictwem poszukiwań w sferze kompozycji i materii malarskiej. Wyciszony, kontemplacyjny charakter płócien Pani Małgorzaty Drozd-Witek ujawnia się na skutek świadomej redukcji, zawężenia gamy barwnej, ograniczenia środków wyrazu. Poszukujący zakres warsztatu osadzony jest w obszarze mieszania technik tradycyjnych i takie użycie gamy mediów plastycznych prowadzi habilitantkę do oryginalnych rozwiązań obrazowania. Chronologia wskazanych prac, jakoś ich efektów wykazują, że twórczość habilitantki wynika z konsekwentnych decyzji, ulega ewolucji w kształtowaniu języka wypowiedzi oraz wchodzi w żywe i rzeczywiste relacje z podejmowanym obszarem zainteresowań spójnym z przemyśleniami i refleksjami zawartymi w autoreferacie opisującym osiągnięcia artystyczne.

Dorobek artystyczny, organizacyjny i pedagogiczny.

Dr Małgorzata Drozd-Witek od czasu uzyskania stopnia doktora sztuk jest autorką pięciu wystaw indywidualnych, brała również udział w kilkudziesięciu wystawach zbiorowych, co przedstawiono szczegółowo w dokumentacji przewodowej. Prezentacjom malarstwa habilitantki częstokroć towarzyszą prace graficzne, co jest naturalną konsekwencją jej zainteresowań łączenia tych technik w procesie malarskim. Takie przedstawienie prac graficznych czy rysunkowych w kontekście malarskich miało miejsce w Galerii To Tu w Rzeszowie na wystawie pt. *Konfiguracje* w 2017 roku, czy podczas indywidualnej wystawy prac malarskich i graficznych połączonej z promocją polsko-niemieckiego tomu poezji Janusza Szubera pt. *Esej o niewinności* w Muzeum Historycznym w Sanoku. Prace graficzne habilitantki ilustrujące tom poezji ujawniają zainteresowania w prowadzeniu dialogu między plastycznym obrazowaniem, a formą literacką, co omówione zostało przy ocenie dzieła artystycznego. Wystawa cyklu malarskiego wskazanego jako dzieło habilitacyjne zaprezentowanego w rzeszowskiej Galerii r-z/ORz ZPAP na wystawie pt. *Fragmenty. Trwałość nietrwałości*, w najpełniejszym wymiarze, w moim przekonaniu, ukazuje podejmowany obszar zainteresowań. Aranżacja wystawy, układ i wybór prac w udany sposób podsumowują dążenia autorki cyklu powstającego na przestrzeni wielu lat.

Pani Małgorzata Drozd-Witek, ponadto, została uhonorowana licznymi wyróżnieniami i nagrodami, z których warto wspomnieć między innymi o I nagrodzie Marszałka Województwa Podkarpackiego w konkursie Obraz, Grafika Rysunek Rzeźba Roku 2018, w BWA Rzeszów, otrzymanej w 2018 roku.

Dorobek organizacyjny dotyczy działalności na rzecz uczelni: recenzji prac dyplomowych z dziedziny sztuki, pracy związanej z rekrutacją, organizacji wystaw i plenerów studenckich, prowadzenia kursów przygotowawczych na studia artystyczne, prowadzenie zajęć ćwiczeniowych z malarstwa na Uniwersytecie Trzeciego Wieku Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Swój dorobek dydaktyczny rozpoczyna w 2003 roku jako asystentka w Pracowni Malarstwa prof. Ireny Popiołek - Rodzińskiej. Od 2006 roku jest asystentką w Pracowni Malarstwa prof. Jadwigi Szmyd - Sikory, a od 2013 roku pracuje na stanowisku adiunkta. Habilitantka zaangażowana jest w dydaktykę w pracowni malarskiej, prowadzi także zajęcia z rysunku oraz plenery malarskie. Przedstawiony mi zakres pracy ze studentami ukazuje szczególną odpowiedzialność pedagoga artysty. Warto podkreślić szczególne zaangażowanie w organizację i prowadzenie plenerów dla studentów, a także realizację wystaw poplenerowych.

Na podstawie dokumentacji można stwierdzić, że praca ze studentami zarówno jeśli chodzi o rysunek jak i malarstwo opiera się przede wszystkim na studium z natury i jej interpretacji. Celem zajęć jest przygotowanie studenta do własnej pracy artystycznej, umiejętnej aranżacji płaszczyzny obrazu, dobór i operowanie warsztatem, doskonalenie umiejętności analitycznego i syntetycznego myślenia oraz pogłębianie wrażliwości kolorystycznej wynikającej z obserwacji natury. Opisy znajdujące się w dokumentacji ukazujące koncepcje merytoryczno-programowe obrazują dojrzały bagaż doświadczeń autorki. Przedstawiona dokumentacja dorobku artystycznego, organizacyjnego i dydaktycznego ujawnia duże zaangażowanie autorki w kilka przenikających się sfer działalności. Zdobyte doświadczenia artystyczne i organizacyjne bezpośrednio warunkują działalność dydaktyczną.

A.J.

Konkluzja

Po wnikliwym zapoznaniu się z dostarczoną mi dokumentacją przewodową stwierdzam, że dr Małgorzata Drozd-Witek zaprezentowała oryginalną, wartościową pracę habilitacyjną. Udokumentowane doświadczenie artystyczne, jakość i pozycja zajmowana w uprawianej dyscyplinie sztuki, ważny dorobek organizatorski oraz dydaktyczny stanowią poważny wkład w rozwój reprezentowanej przez nią dyscypliny artystycznej i spełniają wymogi art.16 Ustawy z dnia 14.03.2003r. (z późniejszymi zmianami) o stopniach naukowych i tytułach w zakresie sztuki, stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego sztuki. W związku z powyższym wnioskuję do Szanownej Rady Wydziału o nadanie dr Małgorzacie Drozd-Witek stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie artystycznej: sztuki piękne.

Antoni Biberstein-Starowieyski

